

ROMAN DZIEŚLEWSKI

(1863-1924)

Pierwszy polski profesor elektrotechniki w historii elektryki, nestor tej dziedziny wiedzy – twórca nauczania elektrotechniki na poziomie akademickim. Autor polskiego akademickiego podręcznika do elektryki oraz pierwszego uczelnianego laboratorium elektrotechnicznego. Organizator pierwszego Oddziału Elektrotechnicznego kształcącego inżynierów elektryków. Jeden z pierwszych twórców polskiego słownictwa elektrotechnicznego. Wybitny działacz społeczny i samorządowy. W 150. rocznicę urodzin uchwałami Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej (z dnia 28 września 2012 roku) oraz Zarządu Głównego Stowarzyszenia Elektryków Polskich (z dnia 10 października 2012 roku) uznany przez polskich elektryków za Patrona Roku 2013.

Rys. 1. Prof. Roman Dzieślewski (1863-1924)

Profesor Roman Dzieślewski urodził się 18 I 1863 r. w Tarnowie. Był jednym z trzech synów Hieronima i Gabrieli z Morawskich. Wszyscy trzej bracia zostali inżynierami. Brat Walerian (1850-1934) był autorem niezrealizowanego projektu budowy wąskotorowej kolei parowej z Zakopanego przez Kuźnice i Halę Gąsienicową na Przełęcz Świnicką. Projekt upadł wskutek sprzeciwu Towarzystwa Tatrzańskiego.

W 1878 r. Roman Dzieślewski, w wieku 15 lat, ukończył z odznaczeniem szkołę realną w Jarosławiu. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Budowy Maszyn C. K. Szkoły Politechnicznej we Lwowie. W 1880 roku rozpoczął działalność społeczną, w wieku 17 lat został członkiem Towarzystwa Politechnicznego. Dyplom inżyniera, z odznaczeniem, uzyskał w 1883 r., a więc mając zaledwie 20 lat. W latach 1882-1883 był asystentem w Katedrze Geodezji kierowanej przez prof. Dominika Zbrożka, gdzie zajmował się przyrządami mierniczymi i jednocześnie odbywał praktykę w przedsiębiorstwie budowlanym architekta Wincentego Rawskiego we Lwowie.

Po rezygnacji z asystentury otrzymał z Wydziału Krajowego dwuletnie (1883-1885) stypendium naukowe na uzupełnienie studiów za granicą (w autonomicznej Galicji Wydział Krajowy sprawował władzę wykonawczą jako prowincjonalny rząd). W ramach tego stypendium uczęszczał przez trzy semestry na wykłady w Akademii Górniczej w Berlinie (Königliche Bergakademie), a następnie na wykłady z elektrotechniki w Królewskiej Wyższej Szkole Technicznej w podberlińskim Charlottenburgu (Königliche Technische Hochschule). W Berlinie był asystentem profesora elektrotechniki i mechaniki A. Slaby'ego, który był uczestnikiem eksperymentów G. Marconiego przy próbach przesyłu sygnału radiowego przez Kanał La Manche. W czasie studiów brał udział w życiu polskich studentów zrępowanych wokół Stowarzyszenia Bratniej Pomocy. Był też członkiem Towarzystwa Naukowego Akademików Polaków w Berlinie, a w roku 1885 w semestrze letnim nawet został wybrany na jego prezesa. Uczestniczył w cotygodniowych zebraniach, na których wygłaszano odczyty, również naukowe. Równocześnie ze studiami pogłębiał swą wiedzę praktyczną, pracując jako wolontariusz w fabryce telegrafów G. Wehra w Berlinie, a także w fabryce lokomotyw i maszyn w Winterthur w Szwajcarii.

Po powrocie do kraju znalazł pracę w warsztatach inż. Rychnowskiego we Lwowie. W latach 1887-1889 odbył służbę wojskową techniczną w austriackiej marynarce wojennej (wówczas Austro-Węgry

miały dostęp do Morza Adriatyckiego od Triestu aż do Dubrownika). Po służbie wojskowej pracował przez dwa lata jako inżynier maszynowy i budowlany w Salinach w Wieliczce.

W roku akademickim 1887/88 w C.K. Szkole Politechnicznej we Lwowie powołano docenta prywatnego „do elektrotechniki”. Został nim urodzony w 1849 r. fizyk Franciszek Dobrzyński, który w latach 1874-78 studiował fizykę na Uniwersytecie Berlińskim pod kierunkiem Hermanna von Helmholtza (1821-1914), a w latach 1885-87 – elektrotechnikę u prof. Adalberta von Waltenhofena (1828-1914) w Wiedniu. Miał on na Wydziale Budowy Machin, najprawdopodobniej w roku 1888, pierwsze na ziemiach polskich wykłady w języku polskim z elektrotechniki. Wykłady, początkowo w wymiarze jednej godziny tygodniowo, obejmowały: w semestrze zimowym teorię maszyn dynamoelektrycznych, a w wiosennym – oświetlenie elektryczne i transmisje elektryczne. Jednak już w roku 1890 r. zwiększono liczbę wykładów do 3 godzin na obydwu semestrach. F. Dobrzyński był autorem podręcznika *Prądy zmienne*, wydanego we Lwowie w 1892 r.

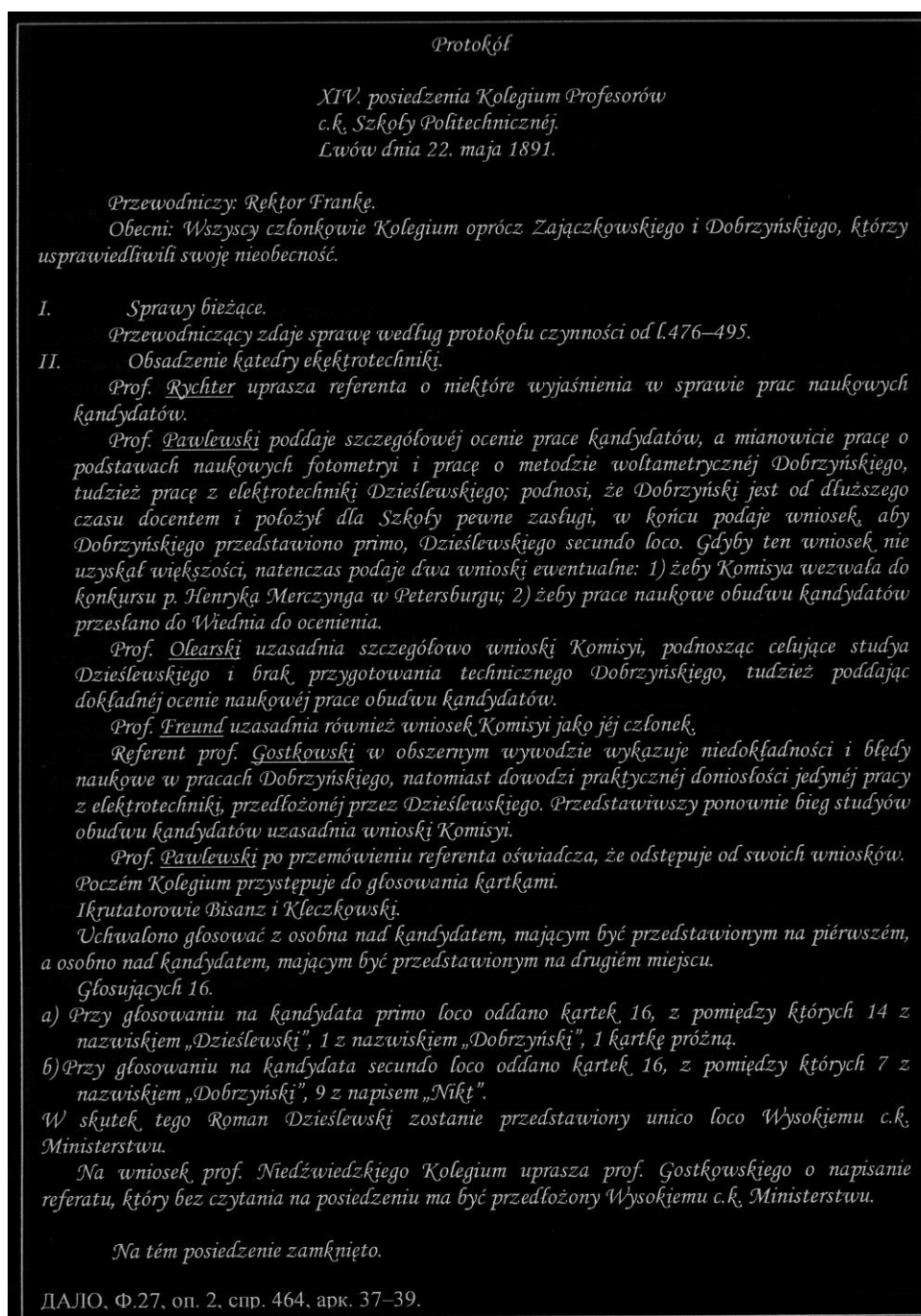
W dniu 27 X 1890 r. w lwowskiej uczelni powołano Katedrę Elektrotechniki. W 1891 r. ogłoszono konkurs „na obsadę katedry elektrotechniki”, który rozstrzygnąć miało Kolegium Profesorów C.K. Szkoły Politechnicznej. Do konkursu zgłoszono dwie kandydatury: pierwszą, dotychczasowego wykładowcy elektrotechniki w uczelni docenta prywatnego elektrotechniki Franciszka Dobrzyńskiego oraz drugą, inżyniera maszyn w Salinach w Wieliczce Romana Dzieślewskiego, który mimo młodego wieku miał już za sobą 8 lat praktyki technicznej. Kolegium Profesorów odbyło dwa posiedzenia, w dniach 15 oraz 22 maja 1891 roku. Zanim podjęło ostateczną decyzję, w trakcie dyskusji podkreślano zasługi dla Szkoły docenta Dobrzyńskiego, jego „gruntowną znajomość nauki” i metod badań naukowych, jednak wytknięto mu brak „przygotowania technicznego”. Przy omawianiu kandydatury Dzieślewskiego „dowodzono praktycznej doniosłości jedynej pracy z elektrotechniki przedłożonej przez Dzieślewskiego”, podnoszono jego „zdolności niepospolite” i „celujące studia”. Przeważało zdanie, że więcej nauczy studentów praktyk niż teoretyk nawet po najlepszych studiach uniwersyteckich. Dyskusja musiała być jednak dość zacięta, skoro w trakcie drugiego posiedzenia padł nawet wniosek, aby powołać do komisji konkursowej Henryka Merczynga z Petersburga. Wniosek nie został jednak podtrzymany i ustalono, że odbędą się dwa głosowania, odrębnie nad każdą kandydaturą. Uzgodniono też kolejność głosowań. W pierwszym głosowaniu nad kandydaturą Dzie-

ślewskiego oddano 16 kartek, wśród których 14 z nazwiskiem „Dzieślewski”, 1 z nazwiskiem „Dobrzyński” i 1 kartkę pustą. Natomiast w głosowaniu nad drugą kandydaturą oddano 7 kartek z nazwiskiem „Dobrzyński” i 9 z napisem „Nikt”. W wyniku takich głosowań Kolegium Profesorów postanowiło przedstawić „Wysokiemu C.K. Ministerstwu” jedynie kandydaturę Romana Dzieślewskiego (rys. 2).

W dniu 27 IX 1891 r. Roman Dzieślewski w wieku 28 lat został powołany na profesora nadzwyczajnego elektrotechniki C.K. Szkoły Politechnicznej we Lwowie oraz na stanowisko kierownika Katedry Elektrotechniki. Był to pierwszy polski profesor elektrotechniki na ziemiach polskich (na Politechnice Warszawskiej pierwsze nominacje polskich profesorów elektryków mogły odbyć się dopiero po odzyskaniu niepodległości, w roku 1919).

Profesor Dzieślewski rozpoczął pracę od zorganizowania doskonałego (jak na ówczesne warunki) laboratorium elektrotechnicznego, umożliwiającego prowadzenie ćwiczeń i eksperymentów, w którym studenci zapoznawali się z praktycznymi zastosowaniami elektrotechniki. Ponadto czynił starania o stopniowe zwiększanie pensum wykładowego i zakresu wykładanych przedmiotów. W 1892 r. wykłady obejmowały elektrotechnikę ogólną oraz elektrotechnikę szczegółową, na którą składały się: maszyny elektryczne, transformatory, oświetlenie elektryczne oraz pomiary elektrotechniczne wraz z ćwiczeniami. Zakres ten stopniowo powiększył o wykład z budowy elektrowni oraz ćwiczenia konstrukcyjne z maszyn elektrycznych i siłowni elektrycznych. Był znakomitym pedagogiem i bardzo dobrym wykładowcą. Jego wykłady odznaczały się jasnością oraz przejrzystością i były wygłaszane z zaangażowaniem, wielką swadą i odpowiednią intonacją dla zwiększenia zrozumienia przekazu. Cieszyły się wśród słuchaczy dużą popularnością. Mimo że o jego nominacji na profesora zadecydowała znajomość praktyki w dziedzinie budowy maszyn, to jego wykłady z mechaniki (przez 12 lat zastępco miał również wykład z mechaniki teoretycznej), w których bardziej mógł kłaść nacisk na stronę teoretyczną, były równie dobre, a może nawet lepsze niż poświęcone przedmiotom bardziej praktycznym. Na inauguracji roku akademickiego 1892/93 wygłosił wykład pt. *Pogląd na elektryczne przenoszenie siły*, co było ewenementem w czasie, gdy elektrotechnika dopiero zdobywała sobie miejsce w technice.

Dnia 18 VIII 1895 r. otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. Miał wtedy 32 lata. Napisał podręcznik akademicki *Encyklopedia elektrotechniki, podług wykładów*, wydany we Lwowie w 1898 roku.

Rys. 2. Protokół z posiedzenia Kolegium Profesorów w dniu 22 maja 1891

Poza pracą dydaktyczną prof. Dzieślewski pełnił w Szkole Politechnicznej wiele odpowiedzialnych funkcji, zarówno w uczelni, jak i na wydziale. Szkoła Politechniczna miała cztery wydziały: inżynierski, chemiczny, budownictwa i maszynowy, który w okresie 1874-1920 kilkakrotnie zmieniał nazwę. Najpierw była to Szkoła Budowy Machin (1874-80), potem Wydział Budowy Machin (1880-94), Wydział Budownictwa Machin (1894-95) i Wydział Budowy Maszyn (1895-1920). Prof. Dzieślewski pełnił funkcję dziekana Wydziału Budownictwa Machin, a następnie Wydziału Budowy Maszyn w sześciu jednorocz-

nych kadencjach w latach: 1894/95, 1895/96, 1904/05/06/07/08 oraz prodziekana Wydziału Budowy Maszyn przez pięć jednorocznych kadencji w latach: 1896/97, 1897/98 i 1908/09/10/11. Ponadto sprawował urząd rektora Szkoły Politechnicznej w kadencji 1901/02 i prorektora w kadencji 1902/03. Łącznie w okresie 1894-1911 pełnił te funkcje przez 13 jednorocznych kadencji. Był członkiem wydziałowej Komisji Egzaminacyjnej II egzaminu państwowego (dyplomowego) (1905/06). W okresie 1897-1914 nastąpił duży rozwój C.K. Szkoły Politechnicznej, głównie dzięki zwiększeniu kadry naukowej, placó-

wek uczelni i liczby studentów. Wpłynęła na to m.in. sytuacja międzynarodowa. Słabnąca monarchia austro-węgierska liberalizowała swój stosunek do Polaków, mając na uwadze ich przydatność jako żołnierzy na wypadek konfliktu zbrojnego. Na podstawie ustawy z 14 IV 1901 r. C.K. Szkoła Politechniczna we Lwowie otrzymała, jak i inne wyższe szkoły techniczne w Austrii, prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk technicznych (*doctor rerum technicarum*). W czasie sprawowania przez prof. Dzieślewskiego funkcji rektora miały miejsce dwie pierwsze obrony prac doktorskich z dziedziny inżynierii. Uroczysta promocja pierwszych polskich doktorów nauk technicznych odbyła się 5 VII 1902 r. Wzięli w niej udział m.in.: trzech arcybiskupi różnych obrządków, namiestnik cesarski i marszałek Sejmu Galicyjskiego.

Początkowo katedra nie miała asystenta, w związku z tym profesor musiał też prowadzić ćwiczenia tablicowe i laboratoryjne. Pierwszym jego asystentem został dr Zdzisław Stanecki (1893-1901), następnie jego współpracownikami byli przyszli wybitni profesorowie polskich politechnik. Asystentami byli: Gabriel Sokolnicki (1901-1903) i Kazimierz Idaszewski (1903-1904), adiunktem – Kazimierz Drewnowski (1907-1914), a asystentem/adiunktem – inż. Waław Günther (1911-1913). W miarę rozwoju elektrotechniki jako nauki i jej praktycznych zastosowań prof. Dzieślewski wprowadzał coraz to nowsze treści do swych wykładów. Dlatego był bardzo przeciążony zajęciami dydaktycznymi. Ponadto pełnił na uczelni różne funkcje. Sytuacja taka doprowadziła w końcu do powołania w dniu 7 XI 1906 r. drugiej katedry elektrotechniki pod nazwą Katedra Elektrotechniki Konstrukcyjnej, na kierownika której poszukiwano kandydata.

Dopiero w dniu 1 XII 1908 r. kierownictwo katedry i powołanie na profesora zwyczajnego przyjął Aleksander Rothert, światowej sławy specjalista w dziedzinie maszyn elektrycznych i organizacji pracy (został później jednym z trzech pierwszych doktorów h.c. Politechniki Warszawskiej za swe osiągnięcia w dziedzinie maszyn elektrycznych). Przejął on wykłady i ćwiczenia konstrukcyjne z maszyn elektrycznych i transformatorów oraz budowy elektrowni. Prof. Dzieślewski zatrzymał tylko wykłady z elektrotechniki ogólnej, oświetlenia elektrycznego i pomiarów elektrotechnicznych. Dzięki staraniom prof. Dzieślewskiego na bazie tych dwu katedr powstał w roku akad. 1910/11 Oddział Elektrotechniczny, pierwszy w dziejach polskiego szkolnictwa wyższego, na którym kształcili się inżynierowie elektrycy. Wchodził on w skład Wydziału Budowy Maszyn. W r. akad. 1915/16 absolwentami Szkoły zostali dwaj pierwsi inżynierowie elektrycy.

Roman Dzieślewski był także członkiem różnych organizacji, bardzo zaangażowanym samorządowcem oraz człowiekiem niezwykle aktywnym w rozmaitych obszarach. W 1892 r. przygotował studialne opracowanie *Sprawozdanie w sprawie kolei elektrycznej w mieście Lwowie* (rys. 3).

Rys. 3. Strona tytułowa „Sprawozdania w sprawie budowy kolei elektrycznej w mieście Lwowie”

W 1894 r. przypadała 50. rocznica utworzenia C.K. Szkoły Politechnicznej. W tym samym roku zorganizowano we Lwowie Pierwszą Wystawę Krajową. Prof. Dzieślewski był członkiem Komitetu Organizacyjnego (sekcja maszynowa i elektrotechniczna). Ze względu na tę wystawę już 31 III 1894 r. we Lwowie pojawił się tramwaj elektryczny, zaledwie w dwa lata od opracowania studialnego. Był to pierwszy tramwaj elektryczny w Austro-Węgrzech. Był to też pierwszy elektryczny tramwaj na dawnych polskich ziemiach (z obecnych polskich miast jedynie Wrocław wyprzedził Lwów, ale tylko o jeden rok).

Roman Dzieślewski, będąc przez 16 lat członkiem Rady Stołecznego Miasta Lwowa, był referentem różnorodnych spraw technicznych miasta, m.in. dotyczących rzeźni, wodociągów, gazowni i elektrowni. W 1901 r. jako rektor Szkoły Politechnicznej był z urzędu posłem do Sejmu Krajowego. Zajmował się również projektem organizacji miejskiego Urzędu Budowniczego. W 1905 r. opublikował w „Słowie Polskim” szereg artykułów na temat udziału, organizacji i stanowiska urzędów technicznych w administracji miasta Lwowa (rys. 4), a w 1910 r. przedstawił dwa projekty reformy Miejskiego Urzędu Budowniczego. W czasie wojny założył w 1915 r. demokratyczny Związek Stałej Delegacji Pracowników Państwowych i był jego prezesem. Utworzona też została społeczno-charytatywna organizacja Przyszań Pra-

owników Państwowych, która była rzecznikiem interesów tych pracowników wobec państwa (działała ona również po I wojnie światowej). Był także współzałożycielem Zakładów Wodociągowych w naftowym Zagłębiu Borysławskim. W 1919 r. kandydował na posła do Sejmu w Warszawie.

Rys. 4. Strona tytułowa odbitki ze „Słowa Polskiego” z 1905 roku

W okresie 1914-1920 lwowska Szkoła Politechniczna była czynna tylko dorywczo. W latach 1915/16 i 1916/17 mieścił się w niej szpital wojskowy. W 1918 r., po odzyskaniu niepodległości, uczelnia została przemianowana na Politechnikę Lwowską, a wydział zmienił nazwę na Wydział Mechaniczny. Prof. A. Rothert po wojnie do Lwowa nie wrócił. Katedra Elektrotechniki Konstrukcyjnej została zlikwidowana. Jednak Oddział Elektrotechniczny dzięki staraniom prof. Dzieślewskiego zyskał znakomitą obsadę. Jego dawni asystenci po kilkusetletniej pracy w przemyśle i energetyce wrócili na uczelnię. W roku 1919 powstała Katedra Pomiarów Elektrotechnicznych z laboratorium, której kierownikiem został prof. Kazimierz Idaszewski, sprawujący też opiekę nad przedmiotem „maszyny elektryczne”. W 1920 r. utworzono Katedrę Oświetlenia Elektrycznego (później Urządzeń Elektrycznych) z kierownikiem prof. Gabrielem Sokolnickim. Prof. Dzieślewski dla siebie pozostawił tylko kierownictwo Katedry Elektrotechniki Ogólnej oraz wykład i ćwiczenia z elektrotechniki ogólnej. Pierwsza inauguracja roku akademickiego Politechniki Lwowskiej odbyła się 10 XII 1920 r., a nowy statut, w którym wymieniono trzy istniejące oddziały Wydziału Mechanicznego: Maszynowy, Naftowy i Elektrotechniczny, został

zatwierdzony 28 VI 1921 r. Prof. Dzieślewski był w 1923 r. recenzentem pierwszej pracy doktorskiej z elektrotechniki na Politechnice Lwowskiej. Praca została odznaczona (wyróżniona), a pierwszym doktorem był Stanisław Fryze. W dniu 12 stycznia 1924 r. prof. Dzieślewski wygłosił przemówienie podczas uroczystej promocji doktorskiej S. Fryzego.

Prof. Dzieślewski był bardzo czynnym działaczem społecznym, zwłaszcza w organizacjach związanych z techniką, a głównie z elektrotechniką. Już od 1880 r. (w wieku 17 lat, jeszcze jako student) należał do Towarzystwa Politechnicznego we Lwowie, a w okresie 1895-96 był jego sekretarzem (rys. 5).

Rys. 5. Prof. R. Dzieślewski, sekretarz Towarzystwa Politechnicznego w latach 1895-1897

W 1901 r. zawiązała się w Towarzystwie grupa elektrotechników, której członkowie zaczęli się spotykać na zebraniach dla omówienia spraw fachowych. Jej grono skupiało znanych elektrotechników: M. Altenberga, K. Drewnowskiego, R. Dzieślewskiego, T. Gayczaka, W. Günthera, G. Sokolnickiego, J. Tomickiego i innych. W 1901 r. rozwinęła ożywiającą działalność w dziedzinie słownictwa elektrycznego, przestudiowała i uzupełniła *Niemiecko-polski słownik wyrazów technicznych i terminów naukowych z dziedziny magnetyzmu, elektryczności i elektrotechniki* opracowany przez T. Żerańskiego na Politechnice w Darmstadt. W 1902 r. grono to zajmowało się redagowaniem wydawnictwa *Przepisy dla urzędów elektrycznych zasilanych z Miejskiego Zakładu Elektrycznego we Lwowie*. Prowadząc nadal prace w dziedzinie słownictwa, stało się stopniowo Sekcją Elektrotechniczną Towarzystwa Politechnicznego. Jej formalne powołanie nastąpiło w 1908 r. W 1907 r. prof. Dzieślewski otrzymał godność członka honorowego Towa-

rzystwa za wybitne zasługi położone w obszarze jego rozwoju i działalności. W 1910 r. odbył się we Lwowie V Zjazd Techników Polskich Sekcji Elektrotechnicznej. Zjazdowi przewodniczył prof. Dzieślewski. W obradach brali udział m.in.: K. Drewnowski, T. Gayczak I. Mościcki, M. Pożaryski, A. Rotherth i J. Tomicki. Podczas obrad Sekcji pojawił się pomysł utworzenia Oddziału Elektrotechnicznego w Szkole Politechnicznej we Lwowie. W latach 1916-1920 prof. Dzieślewski był członkiem Wydziału Głównego (tj. zarządu) Towarzystwa Politechnicznego.

W 1919 roku prof. Dzieślewski uczestniczył jako przedstawiciel Towarzystwa Politechnicznego w Zjeździe Założycielskim Stowarzyszenia Elektryków Polskich (nr 69 na liście uczestników). Brał udział w pracach Komisji Zjazdowej, która przedłożyła Zjazdowi propozycję terminów z dziedziny elektrotechniki. Zjazd postanowił „przyjąć jako obowiązujące cały ogół elektrotechników polskich 32 zaproponowane przez Komisję terminy”. Przewodniczył także Komisji do spraw Związku Zawodowego Inżynierów Elektryków (późniejszego Związku Polskich Inżynierów Elektryków). W 1919 r. Sekcja Elektrotechniczna Towarzystwa Politechnicznego przekształciła się w Koło Lwowskie SEP. Było ono jednym z sześciu kół założycielskich (obok krakowskiego, łódzkiego, poznańskiego, sosnowieckiego i warszawskiego). Jako członek SEP, prof. Dzieślewski opracował projekt ustawy o ochronie tytułu inżyniera. Na początku 1924 r. został członkiem nowo utworzonego Polskiego Komitetu Elektrycznego (PKE), któremu przewodniczył prof. K. Drewnowski.

Prof. Dzieślewski słusznie zasługuje na miano nestora i twórcy nauczania elektrotechniki na poziomie akademickim. Był pierwszym polskim profesorem elektrotechniki i miał wielkie zasługi przy tworzeniu polskiego słownictwa elektrotechnicznego. Od 15. roku życia był związany z Politechniką Lwowską – najpierw jako student, a następnie jako członek Towarzystwa Politechnicznego i nauczyciel akademicki. Przez 33 lata wykładał elektrotechnikę ogólną na swojej uczelni. Zgromadził wokół siebie zespół młodych zdolnych adeptów elektrotechniki, którzy stali się uczonymi o europejskiej renomie. Jako profesorowie Politechniki Lwowskiej, a po II wojnie światowej także innych polskich politechnik, wychowali wiele pokoleń polskich elektryków. Do najwybitniejszych wychowanków prof. Dzieślewskiego należeli: Kazimierz Drewnowski (Politechnika Warszawska), Kazimierz Idaszewski (Politechnika Lwowska i Politechnika Wrocławska), Gabriel Sokolnicki (Politechnika Lwowska).

Prof. Dzieślewski był świetnym organizatorem. Przyczynił się w wielkim stopniu do rozwoju Szkoły Politechnicznej we Lwowie, w szczególności do rozbudowy kierunku „elektrotechnika” i utworzenia Oddziału Elektrotechnicznego.

Dopiero w trakcie I wojny światowej, w 1915 r., powstały warunki sprzyjające temu, by Politechnika Warszawska stała się polską uczelnią. Do tego czasu Szkoła Politechniczna we Lwowie, w autonomicznej Galicji, była w latach 1870-1915, a więc prawie przez pół wieku, jedyną wyższą uczelnią techniczną, kształcąca w języku polskim i to w okresie intensywnego rozwoju techniki, zwłaszcza elektrotechniki. Była ona uczelnią nie tyle lwowską, co ogólnopolską. Jej profesorowie i studenci wywodzili się z różnych zaborów (np. w roku akademickim 1912/13 aż 34% studentów było „zza kordonu”, w większości z Kongresówki). Studiowali na niej studenci różnych narodowości. Większość stanowili Polacy (zwykle ok. 70%), Żydzi – kilkanaście procent (ujmowani byli w statystykach jako Polacy bądź „beznarodowi”, wyznania mojżeszowego, bo Austriacy nie uznawali narodowości żydowskiej) oraz Ukraińcy (Rusini) – kilka procent. Zdarzali się też nieliczni Czesi, Niemcy i Rosjanie.

Prof. Dzieślewski cieszył się wielkim uznaniem i szacunkiem. Można tak sądzić, biorąc pod uwagę wielką ilość różnych funkcji i stanowisk, na które był powoływany, często na podstawie wyborów. Przyczynił się do uruchomienia pierwszego na ziemiach polskich elektrycznego tramwaju. Zreformował służby techniczne miasta Lwowa. Jego działalność samorządowa oraz społeczna była bardzo przydatna i odegrała istotną rolę w rozwoju Lwowa i autonomicznej Galicji, która była najbiedniejszą prowincją ówczesnej Austrii. Wieś była przeludniona, przemysł, za wyjątkiem Zagłębia Borysławskiego, słabo rozwinięty. Przychód na mieszkańca Galicji był prawie dwa razy mniejszy niż w Kongresówce. Pod koniec XIX wieku średnia wieku w Galicji wynosiła dla kobiet 28,5 lat, a dla mężczyzn 27 lat, podczas gdy np. w Anglii odpowiednio 42 i 40 lat.

Prof. Roman Dzieślewski w małżeństwie z Marią Jadwigą Iphorską Lankiewicz (ślub 2 III 1897) miał troje dzieci: Danutę, Zygmunta Powagę-Dzieślewskiego i Grażynę. Zmarł nagle 8 sierpnia 1924 r. w wieku 61 lat w majątku żony we wsi Kasinów pod Iwacewiczami na Polesiu. Pochowany został na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie w grobowcu Zdzisławskich (rys. 6 i 7), zlokalizowanym przy głównej alejce prowadzącej do Cmentarza Obrońców Lwowa, po lewej stronie, w odległości ok. 30 m od niego. Uważając nazwisko „Dzieślewski” za zniekształcone przez Niemców, powrócił w 1923 r. do

rodowego nazwiska „Zdzisławski”. Potomności znany jest jednak pod nazwiskiem „Dzieślewski”. We Lwowie była kiedyś ulica poświęcona pamięci profesora.

Jego nazwiskiem nazwana została końcowa część ulicy Potockiego (prowadzącej w kierunku torów kolejowych).

Rys. 6. Grobowiec Powata-Zdzisławskich na Cmentarzu Łyczakowskim

Rys. 7. Napis na grobowcu

Wykaz literatury:

Wykłady Profesora:

1. Dzieślewski R.: *Odczyt w Towarzystwie Naukowym Akademików Polaków w Berlinie*, Z wystawy antwerpijskiej, Berlin 1885 r.

Publikacje Profesora:

1. Dzieślewski R.: *Kilka słów o węgielnicy zwierciadlanej*. W: *Przegląd techniczny*, Warszawa 1888.
2. Dzieślewski R.: *Sprawozdanie w sprawie budowy kolei elektrycznej w mieście Lwowie*, Nakładem Królewskiego Miasta Lwowa, 1892.
3. Dzieślewski R.: *Encyklopedia elektrotechniki, podług wykładów*, Wyd. W. Januszewski i K. Miński, Lwów 1898.
4. Dzieślewski R.: *Udział, organizacja i stanowisko urzędów technicznych w administracji miasta Lwowa*, Odbitka ze „Słowa Polskiego” z 1905 roku.
5. Dzieślewski R.: Recenzja odznaczonej pracy doktorskiej Stanisława Fryzego nt. *Nowa teoria ogólnego obwodu elektrycznego*, Politechnika Lwowska, Lwów 1923 r.

Bibliografia przedmiotu:

1. Białkiewicz Z.: *Prof. Roman Dzieślewski (1863-1924)*, Informator PTETiS nr 13, grudzień 2005, s. 61-65.
2. Białkiewicz Z.: *Prof. Roman Dzieślewski (1863-1924)*. W: *Polacy zastąpieni dla elektryki*, red. J. Hickiewicz, wyd. PTETiS, Warszawa-Gliwice-Opole 2009, s. 79-84.
3. Popławski Z.: *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844-1945*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1992.
4. Popławski Z.: *Wykaz pracowników naukowych Politechniki Lwowskiej w latach 1844-1945*, Wyd. Pol. Krakowskiej, Kraków 1994.
5. Siciński Z.: *Wkład Politechniki Lwowskiej w polską elektrotechnikę*, Ossolineum, Wrocław 1991.
6. Skarżyński T., Kubiawski J.: *Ważniejsze wydarzenia w społecznej działalności elektryków polskich, SEP*, Warszawa 1989.
7. Szczepanowski S.: *Nędza Galicji w cyfrach i program energicznego rozwoju gospodarstwa krajowego*, 1888.
8. „Czasopismo Techniczne”, nr 3, 1924.

9. *Dzieje Katedry Elektrotechniki Teoretycznej i Ogólnej Politechniki Lwowskiej do czasów obecnych widziane przez naukowców ukraińskich – opisane przez ukraińskich pracowników Państwowego Uniwersytetu – Politechnika Lwowska*, Monografia: Prof. dr inż. Stanisław Fryze – pionier elektrotechniki, wyd. COSiW SEP 2009/2010, s. 71-80.
10. *Dziesięciolecie Polski Odrodzonej 1918-1928*, Kraków-Warszawa 1928, s. 626-628.
11. „Gazeta Toruńska”, nr 178 z 7 VIII 1885 r., s. 2; *Pamiętnik V Zjazdu Techników Polskich we Lwowie w roku 1910*, red. S. Anczyz, Lwów 1911.
12. *Historia elektryki polskiej*, t. 1, WNT, Warszawa 1976.
13. *Historia SEP 1919-1959*, NOT, Warszawa 1959.
14. Informacje od mgra inż. Romana Dzieślewskiego, krewnego Profesora, zebrane przez śp. Z. Białkiewicza.
15. Internet, romdz.webpark.pl (fot., biogram, 25. poz. literatury).
16. Materiały archiwalne od prof. Petro Stakhiva z Lwowskiej Politechniki.
17. *Politechnika Lwowska – jej stan obecny i potrzeby*, Grono Profesorów, Lwów 1932.
18. *Politechnika Lwowska 1844-1945*, red. R. Szewalski, Wyd. Pol. Wrocławskiej, Wrocław 1993.
19. *Polski słownik biograficzny*, t. VI (biogr.).
20. „Przegląd Elektrotechniczny”, z. 20, 1924; z. 5, 1974.
21. Zdjęcia ze zbiorów Jerzego Hickiewicza.
22. *Zeszyt historyczny nr 1 SEP, 75 lat SEP*, Warszawa 1994.

Artykuł zredagowany przez Zarząd Główny PTETiS.